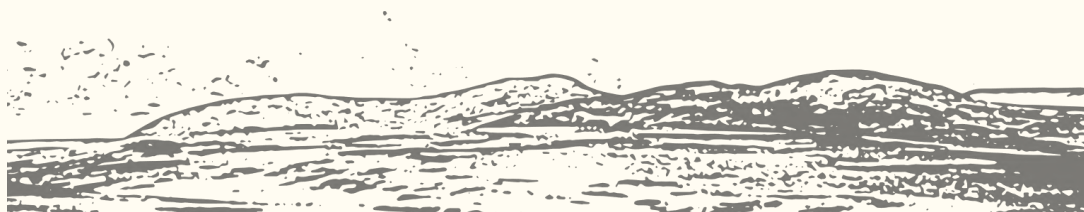

Sametingets rolle i nasjonalpark- og verneområdestyrene

Tromsø 3. april 2024

Andreas Stångberg, seksjonssjef, Miljø- og arealseksjonen

Hvorfor samisk representasjon i verneområdeforvaltningen?

Hvordan oppnevnes Sametingets representanter?

Hva forventer Sametinget av verneområdeforvaltningen?

Kort om Sametingets behandling av Naturavtalen

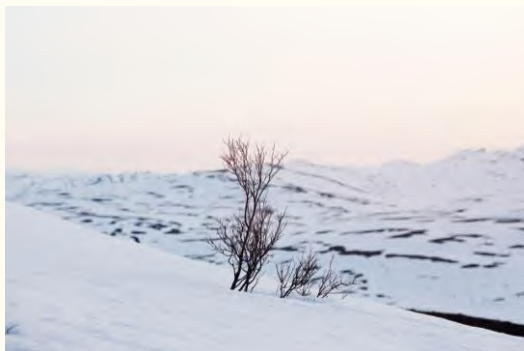

Naturvern – kollisjon av verdensbilder

«Offentlig forvaltning når det gjelder utmark, har hovedsakelig vært innrettet mot allmenhetens interesser. «Naturvern» og «friluftsliv» har vært overordnede hensyn og ikke utmarksutøvernes interesser og rettigheter.

(69) Utredningen av forslaget om naturvernområdet i Kautokeino pekte på at «for urfolk i mange land har etablering av nasjonalparker og verneområder ofte betydd at de har blitt marginalisert, usynliggjort og fratatt rollen som ressursforvaltere i egne områder.»

– Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport, kapittel 23, Utmarksressursene pkt. 23.7

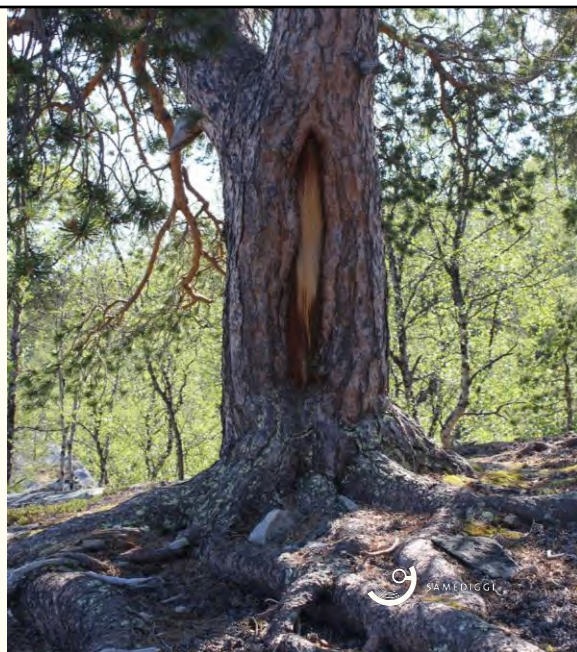
Govven: Árvu / Sámediggi

Urfolksdimensjonen i naturforvaltningen

- Samene som urfolk har rett til å dyrke sin egen kultur.
- Rett til tradisjonelle ressursområder på land og i vann.
- Samene har rett til deltakelse og konsultasjoner ved forvaltning av naturressursene i sine tradisjonelle områder.

Folkeretten som ligger bak:

- Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966
- ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk, 1990
- FNs erklæring om urfolks rettigheter, 2007

Om forholdet til naturmangfoldloven

- Konvensjonen om biologisk mangfold – art 8 (j) og 10 (c)
- Prinsippet er tatt inn i naturmangfoldloven § 1, 8 og 14
- § 1: «Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»
- § 8, andre ledd: «Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.»
- § 14, andre ledd: «Ved vedtak i medhold av denne loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.»

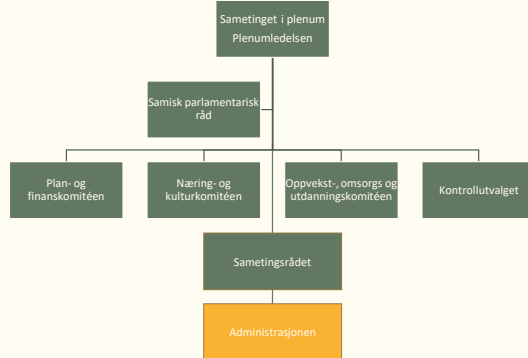

Sametinget og verneprosesser

- Konsultasjonsprosedyrer og retningslinjer for verneplanarbeid (2007)
- Konsultasjonspart ved opprettelse og utvidelse av verneområder
- Fortsatt samisk bruk i de områdene som er aktuelle

Politisk organisering

Plenum

Sametingsrådet

Denne HR stillinga er jo en del av Sametinget, og da tenkte jeg at det er relevant å vise organiseringen til sametinget.

- Øverste organ er Sametinget i plenum og plenumsledelsen. Og som du ser her så ligger Administrasjonen, hvor vi jobber, under Sametingsrådet. Sametingsrådet består av fem medlemmer og er ledet av Sametingspresident Silje Karine Muotka. Sametingsrådet fungerer som utøvende råd og legger frem saker for plenum. Administrasjonen fungerer igjen som som Sametingsrådets sekretariat.

Sametinget i plenum:

- Øverste organ og myndighet.
- 39 representanter velges fra 7 valgkretser hvert 4. år.
- Plenumsmøte avholdes 4-5 ganger pr. år.
- Plenum fastsetter tingets arbeidsorden, med regler og retningslinjer for all annen virksomhet i regi av Sametinget.

Plenumsledelsen:

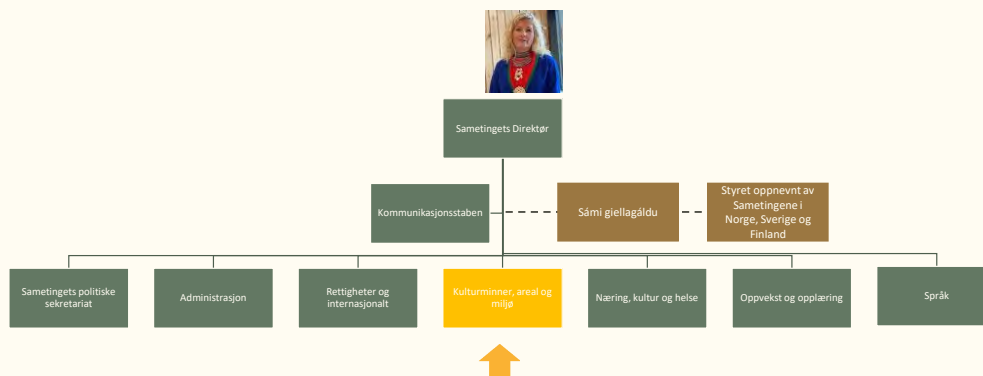
- Består av fem medlemmer som velges av og blant representantene i plenum.
- Utarbeider saksliste, innkaller til og leder Sametingets plenumsmøter.
- Avgjør permisjonssøknader, fremmer innstillinger overfor plenum i spørsmål som omhandler Sametingets arbeidsorden og fatter nødvendig vedtak med hensyn til saksforberedelser for plenumsmøte.
- Utpeker deltakere og representanter til parlamentariske møter og konferanser hvor Sametinget skal delta, samt sørger for utsendelse av sakspapirer etter de regler som Sametingets arbeidsorden fastsetter.

Sametingsrådet:

- Består av fem medlemmer ledet av Sametingspresident Silje Karine Muotka
- Velges etter ordinært parlamentarisk prinsipp
- Sametingets utøvende råd og legger frem saker for plenum
- Administrasjonen fungerer som Sametingsrådets sekretariat
- Består fortiden av to partier NSR (4) og Senterpartiet (1)

Administrativ organisering

Sametingets administrative ledelse består av direktør og avdelingsdirektørene i disse avdelingene. Avdelingsdirektørene inngår i Sametingets ledergruppe og deltar på leder- og rådsmøter og har fullt faglig-, resultat-, budsjett- og personalansvar for avdelingen. Disse avdelingene skal representere Sametinget utad i ulike sammenhenger. I tillegg ser du Sami Giellagáldu. Dette er nylig lagt til som en egen driftsenhet – som formelt er registrert under Sametinget i Norge, men som har et eget styre som er oppnevnt av Sametingene i Norge, Finland, Sverige. De drives derfor som en egen virksomhet for seg.

Hver avdeling er delt inn i seksjoner, hvor hver seksjon har en seksjonsjef. Seksjonsjef skal lede seksjonen etter delegerte fullmakter og rapporterer til avdelingsdirektøren, og er ansvarlig for generell saksbehandling, rådgiving og veiledning innenfor seksjonens fagområde, og har som oppgave å sørge for god forvaltning av fagområdet, være oppdatert på utviklingen innen fagområdet, gi faglig veiledning til ansatte samt kontakt med brukere, samarbeidspartnere og med sine medarbeidere.

Til sammen 153 faste ansatte.

Vi er en svært desentralisert virksomhet med 9 kontorsteder. Det vil si at medarbeidere fra alle disse avdelingene sitter spredt på ulike kontorsteder.

Kåfjord, Tromsø, Evenskjer, Drag, Hattfjelldal, Snåsa, Kautokeino, Karasjok,
Varangerbotn

HR seksjonen ligger under Administrasjonsavdelingen.

Forvaltningsordningen

- Kom i stand 2009.
- I tråd med ILO-169, artikkel 15 nr. 1 som forplikter staten til å sikre samisk deltakelse ved bruk, forvaltning og bevaring av naturressursene i samiske områder.
- Konsultasjoner mellom Sametinget og Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet om sammensetting av verneområdestyrene.
- Sametinget oppnevner i alt 42 styremedlemmer i 21 verneområdestyrer og nasjonalparkstyrer.

Sametingets oppnevning av representanter

- Underlagt en politisk prosess der Sametingsrådet ber om innspill fra partiene som til enhver tid er representert på Sametinget.
- Styrerepresentantene ivaretar helhetlig de samiske interessene i verneområdet; per i dag ikke rom for at alle samiske interesser får sin representant i styret.
- Sametinget har ingen instruksjonsmyndighet over de oppnevnte representantene.

Hvilke fordeler har styret med samisk representasjon?

- Styrene får samisk kulturkompetanse og områdekunnskap til forvaltning og formidling.
- Få belyst mulige konflikter med samiske interesser i en tidlig fase.
- Velfungerende verneområdestyrer med samisk representasjon begrenser behovet for Sametingets direkte medvirkning – ivaretar konsultasjonsforpliktelsene

Sametingets forventninger til verneområdeforvaltningen

- Lokalbefolkningens bruk av sine ressursområder videreføres.
- Tradisjonell kunnskap blir anerkjent på lik linje med forskningsbasert kunnskap som grunnlag for beslutninger.
- Kompetanse om samisk naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
- Formidling og markedsføring av verneområder i samiske områder har en samisk dimensjon og utarbeides på samiske språk.
- Hensynet til samiske kulturminner ivaretas på lik linje med naturfaglige verneverdier i forvaltningsplaner.

Naturavtalen

- Anerkjenner urfolks rettigheter til fortsatt bærekraftig bruk av naturmangfoldet
- Ny Stortingsmelding om Naturavtalen vil legge føringer for verneområdepolitikken i Norge
- Bevare og verne 30% av både land og hav
- Påvirke samiske lokalsamfunn og rettighetshavere direkte

I følge Miljødirektoratet er 3,1% av sjøarealet og 17,6% av landarealet i Norge vernet

Samiske perspektiver på verneområdeforvaltningen

NORCE ved Riseth et al. (2023) *Kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av verneområder – samiske perspektiver*

lite forståelse for behovene som samiske næringer og samisk kulturutøvelse har i verneområdeforvaltningen

Mattias Åhrén (2023) *Utredning om relationen mellan kap.V naturmangfoldslovens bestämmelser områdesvern och den internationella urfolksrätten*

1. naturmangfoldloven bygges på tanken om kulturelt nøytralt naturbruk
2. dagens forvaltningsmodell med de lokale verneområdestyrene legger ikke til grunn at det norske og samiske folket er likeverdige, og har like rettigheter

Sametingets arbeid

Sametingets forventninger til nasjonal implementering av Naturavtalen - vedtatt av plenum 29.09.23

- **respekt** for menneskets totale avhengighet av naturen
- forvalter naturgodene også med tanke på **kommende generasjoner**
- tett **tilknytning** til naturen og **bred kunnskap** om områdene der samer har oppholdt seg igjennom generasjoner
- verdisetning av naturen slik Naturregnskapet tar sikte på, må også **ta innover seg ikke-monetære verdier** knyttet til naturen.
- kultur, språk og åndelighet **kan ikke omdannes til, og måles direkte i pengeverdier**
- dagens lovverk og miljøforvaltningens praksis **ikke har forståelse for, eller nødvendige verktøy** for ivaretagelse av, samisk bærekraftig bruk.
- **behov for nye verktøy i miljøforvaltningen** gjennom revidering av lovverk
- **forbedring av forvaltningspraksis** slik at statens folkerettslige ansvar for beskyttelse av samisk kulturutøvelse ikke blir underordnet det tradisjonelle naturvernet i miljøforvaltningens fortolkninger og praksis

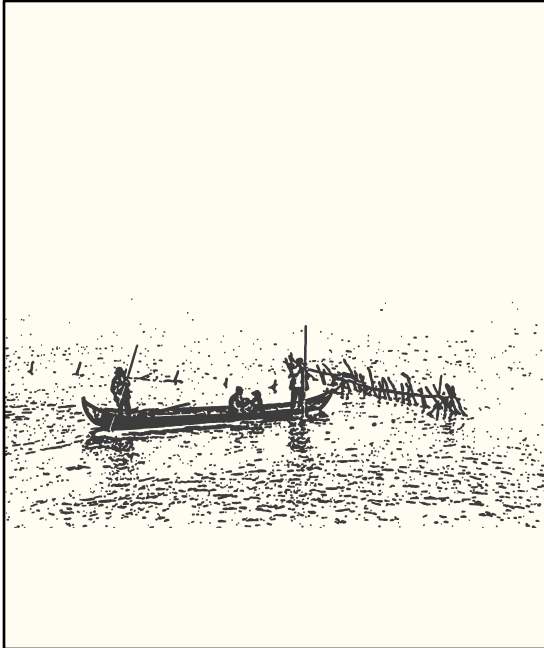
Vaarjelidh – vedtatt av plenum 07.12.2023

- Sametinget mener at naturen bevares gjennom kontinuitet i samisk bruk så som høstingstradisjoner, næringer og åndelige praksiser - **várjalit – vaarjelidh – suodjalit er en grunnleggende verdi**
- Naturavtalen anerkjenner hvilken viktig rolle urfolk har som **voktere av naturmangfold** og som partnere i bevaring, reparering og bærekraftig bruk av naturmangfoldet
- Sametinget kan ikke akseptere at et økende behov for naturvernområder i vestlig forstand skal gå på bekostning av samisk kulturutøvelse og samiske næringer
- samiske naturforvaltningspraksiser og **tradisjonell kunnskap skal anerkjennes** og vektlegges i den videre miljøpolitikken i Norge
- folkerettslige bestemmelser i tråd med ILO 169, SP artikkel 27 og FNs erklæring om **urfolksrettigheter har forrang** foran bestemmelsene i naturmangfoldloven

- Sametinget ber regjeringen **revidere naturmangfoldlovens kapittel 5** slik at områdevern utvetydig tillater samisk naturbruk og samisk kulturutøvelse i tråd med folkerettens beskyttelse og krav
- Sametinget ber også om at regjeringen snarest **reviderer eldre verneforskrifter** slik at samisk bruk av vernede områder blir anerkjent og beskyttet samt gis utviklingsmuligheter
- Sametinget forventer videre at det innføres **nye verktøy for bevaring av naturmangfoldet**, som bygger på en samisk tilnærming omkring várjalit – vaarjelidh- suodjalit
- Sametinget ønsker å være med på å **utvikle nye modeller** for bevaringsområder i samiske områder

Tradisjonell kunnskap

tradisjonell **samisk bruk** er det beste vernet for naturmangfoldet

implementering av **samisk tradisjonell kunnskap** i naturforvaltningens praksis

samenes bærekraftige naturbruksmåter må **anerkjennes og respekteres** i nasjonal implementering av naturavtalen

målrettet satsning med tanke på både tradisjonell kunnskap og urfolkskunnskap

tett dialog med samiske kunnskapssentra for tradisjonell kunnskap, samiske lokalsamfunn og rettighetshavere

kapasitetsbygging og kompetanse slik at det samiske samfunnet kan delta som likeverdige parter i gode prosesser med statlige myndigheter

tap av natur og klimaendringer er ikke adskilte prosesser, men forsterker hverandre
ivaretagelse av naturmangfoldet må støtte opp om de **klimatilpassinger** som samiske næringer har foran seg.

den grønne omstillingen kan ikke komme på bekostning av verken samisk kultur og næringer, eller naturmangfoldet og økosystemer i tradisjonelle samiske områder som danner grunnlaget for kulturen

det finnes i dag ikke kategorier av nasjonal lovgivning som kan romme **urfolksinitierte bevaringsformer**

Sametinget forventer å **bli involvert i beslutningsprosesser** for beslutninger om bevaring av naturmangfold som berører samiske områder, samer og samiske rettighetshavere

våre kunnskaper og bærekraftige naturbrukspraksiser er **en del av løsningen** for å ivareta naturen til kommende generasjoner, i mange generasjoner fremover!

Vi er en del av løsningen

Sametingets oppfølging av naturavtalen:

<https://sametinget.no/areal-klima-og-miljo/sametingets-oppfolging-av-naturavtalen/>

